

fahs

FAHS * NUMMER 3 * SEPTEMBER 1991

Frederiksborg Amt

Gennem de senere år er der dukket en lang række lokalhistoriske foreninger og arkiver op rundt om i amtet. Det er en meget glædelig udvikling, som også Frederiksborg Amts Historiske Samfund hilser velkommen. På den anden side må vi også erkende, at det er en udvikling, der skaber problemer for samfundet. Medlemstallet går i den forkerte retning og det skyldes uden tvivl, at mange koncentrerer deres interesse om det rent lokalhistoriske arbejde og derfor opgiver medlemskabet af den regionale historiske forening - d.v.s. vort amtshistoriske samfund.

Hverken det lokale eller det regionale historiske arbejde kan imidlertid undværes og derfor må vi af al kraft søge at ændre udviklingen, så ikke samfundet sygner hen.

Der skal derfor lyde en kraftig opfordring fra bestyrelsen til de - trods alt stadig mange - medlemmer om at gøre en indsats ude i de lokale områder for at overbevise venner og bekendte om, at deres historieinteresse og medlemskab ikke må indskrænkes til et enten - eller, men bør blomstre i et både - og.

Poul Korse

fahs

REDAKTION:

Poul Korse
(ansvarshavende)

Lars Bjørn Madsen

Eva Deichmann

Tryk: A-Print,
Helsingør

Lay-out:
Helsingør Bymuseum

FAHS er et medlemsblad for FREDERIKSBORG AMTS HISTORISKE SAMFUND og udkommer 4 gange årligt. Artikler til bladet sendes til FAHS, sekretariatet, Stjernegade 6, 3000 Helsingør.

FAHS * NUMMER 3 * SEPTEMBER 1991

LISELEJE

SIDST I TREDIVERNE

af Finn Zinklar

Første gang jeg kom til Liseleje var i sommeren 1928. Jeg var dengang kun fem år gammel og boede sammen med mine forældre og min lidt ældre bror i et par uger på Pension Solskin. Det er naturligvis ikke meget jeg kan huske fra mit første ophold i Liseleje. Dog husker jeg tydeligt, at der i pensionatets baghave var et lille hus, hvori man havde et par fede gryntende grise.

De følgende sommerferier tilbragte vi i Hornbæk for at holde de sidste to af skoleferiens dengang seks uger dér. Min gudfar, fabrikant Emil Martin, der også var min fars kompagnon, havde bygget sommerhus på Hulevej. Min far og han drev sammen en kemisk-teknisk fabrik og fremstillede det før kuglepennenes tidsalder meget anvendte Zinklar

Blæk.

Mens Hornbæk i 1936 ligesom nu var et kendt badested, var der ikke mange, der anede, hvor Liseleje egentlig lå. Det mindede heller ikke meget om det mondæne Hornbæk vi kom fra.

I Liseleje var der hverken fortove eller nogen form for gadebelysning. Landevejen fortsatte blot gennem fiskerlejet, og efter mørkets frembrud var der bælgmørkt på landevejen og på alle de små sideveje, hvis månen ikke var fremme.

Tankevækkende er det, at mens Liseleje idag kun har én købmandsforretning og en bager, men ingen andre fødevarerbutikker bortset fra en åben frugt-bod, så var der i 1936 to køb-

Liseleje set fra rutebilpladsen. Til venstre ses kioskejer Hansens kiosk. Det tilbagetrukne hus ved flagstangen er Pension Liseleje. Øverst til højre ses Hotel Solskin's skilt. Foto ca. 1940.

mandsforretninger - nemlig købmand Erik Bernilds på "torvet" og købmand H. Paarup Hansens over for plantagen lige før rutebilspladsen. I samme hus havde slagtermester Bengtsson fra Frederiksværk en lille sommerfilial. Lidt længere fremme på højre hånd lå Christophersens bageri. Henne på "torvet" lå Sivert Møllers lange lave viktualie- og grøntforretning. Og på "hovedgaden" bag Bernild lå Oluf

Nielsens frugt- og grønthandel.

Og hele fem sommerkiosker var der. Den største var kioskejer Hansens på selve rutebilspladsen, der havde sin ene indgang fra "hovedgaden". Lige ved siden af den lå frk. Lundgreens kiosk, som stødte direkte op til fru Michaelsens kiosk. Ca. halvtreds meter henne af "hovedgaden", men på modsatte side, lå fru Arstrands kiosk. Den flyttede senere over på den anden side i sin egen bygning og fik navnet "Beatrix". Den femte kiosk lå på "torvet" skråt over for Sivert Møllers viktualieforretning og ejedes

af fru Birch.

Alle disse kiosker handlede stort set med samme slags varer, men kunne åbenbart alligevel eksistere. Idag er kun kiosken på rutebilspladsen og den på "torvet" tilbage og med nye indehavere. Til gengæld er der kommet en kiosk på den store parkeringsplads.

Også et Schous sæbeudsalg havde Liseleje dengang. Det lå omtrent over for Pension Kattegat. Og en lokal cykelsmed, der hed Vesti-Christensen, kunne man finde omme bag Pension Liseleje.

Måske bør det også nævnes, at Liseleje havde rideskole. Den havde til huse på Hagelundsvej ved det skarpe sving, og hver dag kunne man i plantagen se en lang række elever på heste med ridelærer Wied i spidsen. De holdt sig altid pænt på de specielle ridestier i plantagen.

Da vi igen kom til Liseleje, havde det tidligere Pension Solskin, hvis ejer var fisker Olsen og hans hustru, fået status af afholdshotel. Den eneste i Liseleje, der dengang

havde spiritusbevilling, var Strandhotellets ejer Chr. Andersen.

Liseleje Strandhotel var det mest eksklusive sted. Foruden et almindeligt værtshus med billard, hvor de lokale holdt til, var der den store restaurant. Den var om aftenen i sommersæsonen samlingssted for såvel hotellets egne gæster som for de øvrige landliggere. Her spillede et mindre orkester hver aften, og der var dans og anden underholdning. Og mens musikerne svedte omkap i deres hvide smokingjakker i det lavloftede lokale, serverede tjenerne højt smørrebrød og alle former for drikkevarer til de veloplagte gæster.

På de "store" aftener stod mange nysgerrige udenfor og kiggede ind gennem restaurantens små åbentstående bagvinduer lige bag orkestertribunen. Man kunne se de energisk spillende musikere lige i nakken og samtidig nyde synet af de mange par på det tætpakke- de dansegulv.

Liseleje havde i trediverne fem større pensionater. Det ældste og første på stedet var

Carl Rasmussens Pension Liseleje, der lå på hjørnet af Classensvej og "hovedgaden". På den modsatte side af "hovedgaden" lidt længere nede mod "torvet" lå Edvard og Else Pedersens Pension Kattegat. Gik man ned ad Classensvej, fandt man dér Pension Lisebo med fru Hansen som indehaver og Pension Strandgaarden, hvis ejer var frk. Larsen.

Helt nede i den anden ende af byen - skråt over for købmand Bernild - lå Pension Liselængen, der blev drevet af Mads Gant.

Alle bygninger står der den dag i dag. Men bortset fra Liselængen fungerer ingen af dem

mere som pensionater. Pension Kattegat f.eks. er udelukkende spisested, og Strandgården er indrettet til ejerlejligheder.

Også det til ukendelighed ombyggede Strandhotel er nu stort set indrettet til og solgt som ejerlejligheder. Det store restaurationslokale - engang Liselejes festlige midtpunkt - eksisterer ikke mere.

På hjørnet af Hagelundsvej og Liselejevejen boede i trediveerne Murermester Christiansen og lidt længere nede ad Hage-

Liseleje Strandhotel. Den store restaurant lå helt henne til højre i en lav træbygning. Ca. 1940

lundsvej lå murermester Lyng Christensens store rødstenshus med sorte glaserede teglsten på taget.

Sidstnævnte arbejdede ofte sammen med tømrermester Jørgen Petersen, der boede i Nybo på Liselejevejen, hvor han også havde sit tømrerværksted. Det var to dygtige og solide håndværkere. Fusk var for dem et ukendt begreb. Det var disse to, der havde bygget min gudfars sommerhus.

Lyng Christensen var kendt for sit perfekte arbejde. Han var ikke nogen hurtigløber, men gik altid særdeles grundigt til værks. Betragtede man ham, mens han stod og murede, så man, at han nøje vurderede hver enkelt mursten, inden han lagde den på plads i mørtelmassen. Selv nu - 50 år efter, at huset stod færdigt - er der ingen revner i murværk eller puds. Han arbejdede helst alene, men havde af og til én eller to svende eller håndlangere.

Han kunne virke mut og inde-sluttet, men lærte man ham rigtigt at kende - og det gjorde vi, for han besøgte os

ofte - var han et rart menneske med megen tør lune. Hans store lidenskab var jagt. Det bar hans hjem også tydeligt præg af. Der hang gevirer og andre trofæer overalt på væggene. Men han var også en stor naturelsker, og det skar ham i hjertet, hver gang et nyt stykke engjord blev udstykket til sommerhusgrunde. Han forudså klart den udvikling, der ville forvandle det dengang så idylliske Liseleje til det, det er idag.

Han var født i Vinderød, og der ligger han nu på den smukke kirkegård tæt ved Arresøen.

Til en af de andre lokale beboere havde Lyng Christensen et skævt øje. Det var den lille og meget energiske Peter Pedersen, kaldet lille Peter. Han bar altid sort kasket med lakskygge, sort strikket trøje og hvide murerbukser, og han åd Fiedler og Lundgrens Göteborg snus direkte af æskelåget. Derfor spyttede han sort med meget korte mellemrum, når man stod og sludrede med ham.

Han boede sammen med sin radmagre samleverske Kristine i

et lille rødt træhus på Hage-
lundsvej, men senere flyttede
han op i et skur på Høje Lind-
bjerg.

Lille Peter var lidt af en
altnuligmand. Han gravede
brønde, nedlagde rør, kulegra-
vede haver, støbte cementsok-
ler til nye sommerhuse og mu-
rede skorstene og kaminer.
Mange af hans skorstene fun-
gerer den dag idag, selvom
Lyng Christensen altid med dyb
foragt erklærede, at de var
noget elendigt fusk. Men både
billig og hurtig var lille Pe-
ter - et par hundrede for en
skorsten. Derfor var der altid
bud efter ham.

Han havde et par brødre, hvor-
af den mest kendte var Kejser
Christian. Han bar som regel
hvid murerkasket. Ligesom sin
bror gravede han brønde, men
han kunne også ses som kommu-
nal vejarbejder, når han var
ædru, og det var han ikke al-
tid. Selv i den værste bran-
dert besteg han sin gamle
rustne cykel og slingrede af-
sted. Jeg har tit set og hørt
ham vælte med et rabalder og
troet, han havde slået sig
halvt ihjel. Men med en masse
eder og forbandelser kom han

altid på benene igen og prøve-
de atter at komme op på cyk-
len.

Går man nu om dage ned til mo-
len i Liseleje, ser man næsten
udelukkende københavnerens små
kulørte plastjoller ligge
trukket op på stranden i læ af
den. For ikke så forfærdelig
mange år siden var det de lo-
kale fiskeres hvidmalede eller
sorttjærede træjoller, der lå
der. Nogle af dem var temmelig
store motorbåde. I trediverne
var der stadig mange aktive
fiskere. De var svære at komme
ind på livet af for os køben-
havner, som de - ofte med god
grund - betragtede som lidt
tovlige.

Dengang havde kun få af Lise-
lejes sommerhusejere vandværk-

Udsigt mod molen fra den gamle e-
getræsbank ved fiskernes stråttækte
ishus. Foto ca. 1940.

vand indlagt. Man klarede sig med en brønd i haven og en gammeldags Frederiksværk støbejernspumpe med tud og lang pumpestang. I området omkring Hulevej kunne man højst få nedgravet tre cementringe à ca. en meter, før vandet begyndte at strømme ind. Der var ca. en halv meter muldjord, så var man allerede ned i sandet med de mange små rester af

muslingeskaller, der vidnede om gammel havbund. Det var altså overfladevand, man brugte, og det lugtede ikke altid lige godt. Vi anvendte det heller aldrig til drikkebrug uden først at have kogt det.

Finn Zinklars artikel om Liseleje i 30'erne sluttet i næste nummer af FAHS.

FORSIDEBILLEDET

I året 1861 bragte "Illustreret Tidende" sine læsere dette hyggelige billede af landsbyen Slangstrup. Man ser ind mod byen fra syd øst, hvor kirken hæver sig stor og mægtig over byens lave huse, der i et antal af 58, hvoraf de 10 er gårde, udgør landsbyen på den tid. Det var en forholdsvis stor landsby efter datidens forhold, og sandheden er da også, at Slangstrup gennem godt 700 år har været købstad, og tilmed en af landets ældste købstæder. Den pragtfulde renaissancekirke er opført i 1588 som afløser for en tidligere middelalderlig kirke og står som et værdigt monument for købstadstiden. At Slangstrup i middelalderen har været en betydelig handelsby med store markeder, et vigtigt trafikknudepunkt, klostersæde, tingby og en by med mere end 100 gårde og huse, kan være svært at forestille sig med dette hyggelige landsbybillede, men billedteksten lader én fornemme købstadspræget på en vandring i landsbyens gader:

"De ældgamle brolagte krogede Gader er snart begrænset af købstadsagtige Bygninger med pyntede Butiksvinduer, eller med Glarmester- og andre Haandværksskilte, snart af straatækte Landsbyhuse, hvis Stakke- og Kaalhaver ere omgivede af Steendiger ud til de mennesketomme Gader, hvor hvert Skridt giver Gjenlyd.

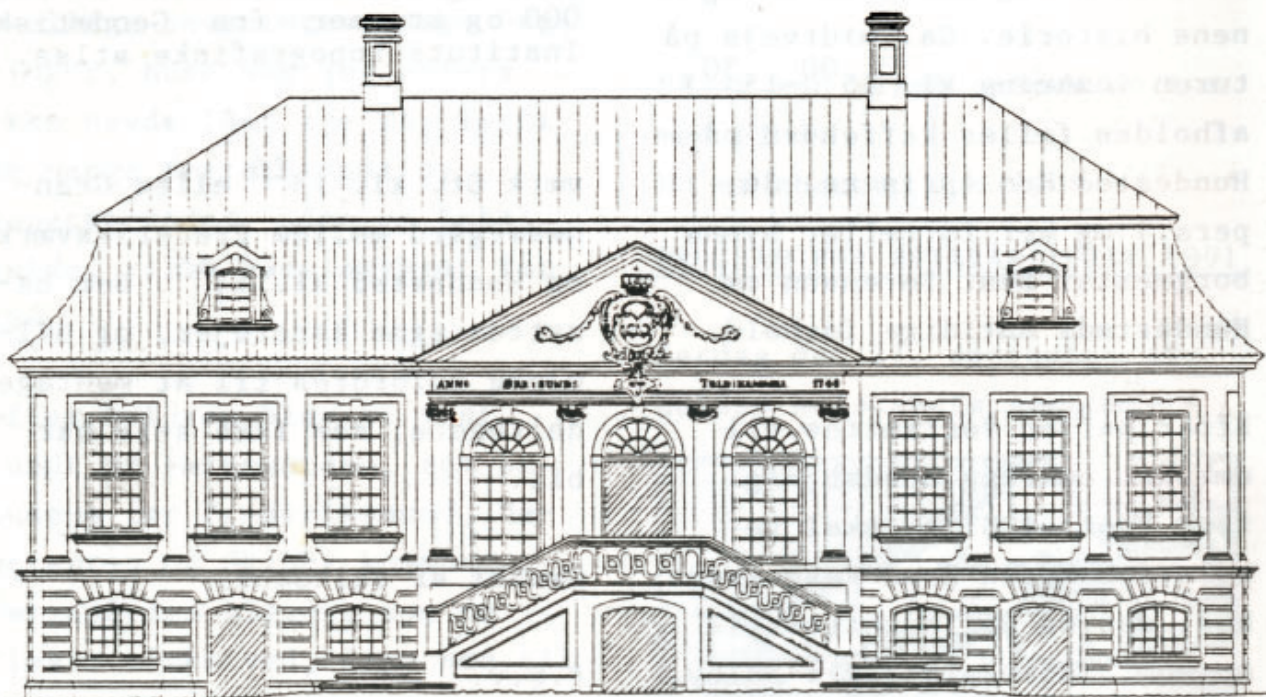
Lars Bjørn Madsen

GENERALFORSAMLING

Generalforsamling afholdes LØRDAG DEN 2. NOVEMBER 1991, KL. 15.00 på MARIENLYST SLOT i HELSINGØR med dagsorden ifølge vedtægterne.

Efter generalforsamlingen taler museumsinspektør Lars Bjørn Madsen om den fornemme - men nu forsvundne - bygning: Øresunds Toldkammer.

Man kommer til Marienlyst Slot med Hornbæk-banen (Marienlyst trinbrædt) eller med bus 340 fra bus-terminalen i Helsingør. Biler kan parkeres på Slotsvej eller Lappen

Øresunds Toldkammer tegnet af murmester Niels Basse i 1740. Bygningen stod færdig 1742. Rekonstruktion tegnet af Lars Bjørn Madsen.